

Balla Imola – Fodor Emőke

Román nyelvű kommunikációs tábor-egy lépés a többségi kultúra felé

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Szamosújváron a Téka Alapítvány 1993-ban kezdte meg a tevékenységét. Népművészeti és közművelődési tevékenységét elsősorban és főként a város lakosságának 15% -át kitevő magyar lakosság körében fejtette és fejti ki. Természetesen nem zárkózik el a román közönségtől, de a kimondottan nekik szóló rendezvény kevés. Ilyen a román kerámia kör, de volt próbálkozás román táncok oktatására és magyar nyelvoktatásra, ám ezek egy idő után elmaradtak. Felnőtt egy generáció, akik csak iskolai körülmények között használták a román nyelvet, mely nem elég arra, hogy használható nyelvtudást adjon. Míg a szüleik, a mostani 30-40 évesek még a tömbház előtt, együtt játszva tanultak meg románul, addig a körülmények megváltozásával, a mostani kisiskolások számára már nagyon sok a szervezett program, nem tartják a szülők biztonságosnak a gyerekek magukra hagyását a játszótereken. Az iskolában is tapasztaltuk ezt a hátrányt, amely nemcsak szamosújvári gyerekeket érint, hanem azon vidékieket is, akik olyan falvakból származnak, ahol magas a magyarok aránya (Szék, Décse, Bálványosváralfa). A román tábor ötlete nem teljesen a miénk, egyik változatát a temesvári Bartók Béla Elméleti Líceumban alkalmazzák, ahol a román és magyar bejáró tábor egyazon időben zajlik, tanévkezdés előtt héten, a diákokat a családban használt domináns nyelvről áthangolva az iskolai követelmények felé. Az első román nyelvű kommunikációs tábor 2016 novemberében rendeztük, az őszi szünet hetében, ahol két csoportban román anyanyelvű pedagógusok vezetésével zajlottak a tevékenységek. Majd 2017 nyarán ismét bejáró tábor hirdettünk, de akkor már világos volt, hogy nagy az igény a bentalvó táborra, hisz sok gyerek jelentkezett más helységekből. Akkor már három csoportban történt az oktatás. 2018 nyarán 71 gyerek részvételével, 5 csoportban zajlott a tevékenység, 36 bentalvó gyerek számára egész napos tevékenységet kellett biztosítani.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 20 kilométerre északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőségi szórvány-magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségéért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket.

éka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”.

Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történeti értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva, a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkezünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátránként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépkényerúszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

I. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket.

2018-ben a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg: XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál; XVIII. Nyári honismereti tábor; XXII. Kaláka tábor Feketelakon; XIX. Őszi Fesztivál; XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál; XIII. Anyanyelvi vetélkedő; XVIII. Betlehemes találkozó; X. Kézműves Tábor, V. Irodalmi Tábor, III. Zenetábor.

II. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőségi falvakból és a választói Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodunk.

A Mezőségi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

III. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit.

A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A jó gyakorlat elsősorban az 5-10 éves gyerekeket célozza meg, akik romántudása fejlesztésre szorul. Őket a szülei iratják be a táborba, néha előzetes megbeszélés nélkül. Több esetben is frusztráltan érkezett kisgyerek, hogy ő nem szeretne részt venni a táborban, aztán feloldódott és a következőben már ő maga kérte a táborozást.

Másodsorban a szülők, akiknek gyereke jól érzi magát és játékosan tanul. S nem utolsósorban a pedagógus, aki tapasztalja, hogy a táborban részt vett diák bátrabban használja a nyelvet.

Végsősoron az egész magyar közösség egy lépése a többségi társadalom irányába, hiszen az oktatáson kívül, az együttélés egyik eszköze a hatékony kommunikáció.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A román nyelvű kommunikációs tábor fő célja, hogy pozitív attitűdöt alakítson ki a magyar gyerekekben, a román nyelvet illetően, illetve interkulturális kompetenciákat fejlesszen. A magyar gyerekekben kisebbségi érzések alakulnak ki, hiszen a román anyanyelvű gyerekekhez képest alacsonyabb szintűek a román nyelvi kommunikációs készségeik. Egyik oktató kolléga azt is kiemeli, hogy a romániai oktatás szervezetlenségéből adódóan gyakran cserélődnek a román tanárok, így a gyerekek érzelmileg sem tudnak kötődni a személyhez, s ennek következtében a nyelvhez fűződő viszonyuk sem megfelelő. A táborban levő román pedagógusok (szakképzett és gyakorló óvónők) bátorítják a gyerekeket, akik megélik, hogy ők tudnak románul kommunikálni. A pozitív megerősítés további hasonló élmény keresésére sarkallja őket.

A táborban énekeltek, mesét mondtak, báboztak, kézműveskedtek, festettek, sokat játszottak és beszélgettek. Kiegészítő tevékenységként játszótéreztek, várost néztek, kiállítást néztek, múzeumot látogattak, román nyelvű rajzfilmet néztek. A tábor utolsó napján kis műsorral várták a szülőket, amely végén névre szóló oklevelet nyújtottak át minden gyerekeknek.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Bár sok vita folyik azon, hogy a román nyelv, az állam nyelve, idegen nyelve, a magyar anyanyelvű családban felnövő gyerek számára egyértelműen az. Az erdélyi magyar gyerek számára az első idegen nyelv egyértelműen a román, ez után következik az angol, német stb. A nyelvi vegyes családban felnövők számára akár anyanyelvi szintű is lehet a román nyelv ismerete.

Tény, hogy a román iskolarendszer minden szintjén, a magyar nyelvű oktatásban részt vevő gyerekek is számot adnak román nyelvből. Tehát nem mindegy, hogy milyen a gyerekek ismerete, de a hozzáállásuk sem. Mint említettem, minél idősebb gyerekről van szó, illetve minél többnyelvű a környezete (család, lakóhely) annál jobban tud románul.

Az erdélyi magyar gyerekek is a beszélt nyelven keresztül találkoznak a román nyelvvel, értik meg, illetve gyakorolják azt, hiszen az óvodában heti két foglalkozás, iskolában pedig naponta van román óra. A nyelvtanulás első szakaszában (óvoda, előkészítő, ill. első osztály) kiemelt szerepe van a szókincsfejlesztésnek és a szóbeli interakciónak. A tanuló a tanulás folyamatában jelentésformálóként és problémamegoldóként egyaránt aktív módon vesz részt. A tanulási folyamat során a tanuló egész személyisége formálódik, alakul, általános és nyelvi kompetenciái állandó kölcsönhatásban fejlődnek. A kommunikatív nyelvi kompetencia integrálja a tanulási képességeket és az anyanyelvi kompetenciát. Kiemelkedően szoros kapcsolat van még a szociális és állampolgári kompetencia, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség területén is. Óvodában, elemiben a pedagógusok a román gyerekfolklor illetve gyermekirodalom értékeiből válogatnak, sok dalocskát, mondókát is becsempésznek. Illetve a szórványban gyakran találkozik a gyerek és ezért könnyen el is játszik olyan mindennapi jeleneteket, mint a vásárlás, ahol az eladó román, játszótéren román gyerektől kérj valamit.

Az egyén nyelvtudásának szintje változhat a négy dimenzió (hallott szöveg értése, beszédképesség, olvasott szöveg értése és írásképesség), az egyes nyelvek és az egyén társadalmi-kulturális háttere, környezete és igényei/érdeklődése szerint. A román táborban a kisebbek főleg a hallott szöveg értésére irányuló gyakorlatokat végeznek, pl. román nyelvű irányítással kézműves tevékenységet, természetesen a beszédképességük is fejlődik, hisz pontosítani kell az utasítást, kérdezni kell. Mesemondás után képek vagy bábok segítségével újra mesélik a történeteket, szókincsük függvényében önállóan vagy segítséggel.

A nagyobbak (második osztályban tanulnak meg románul írni-olvasni) már rövid szövegeket olvasnak, írnak is, természetesen a szóbeli kommunikációt ez csak alátámasztja, nem helyettesíti.

Az a tény, hogy az oktatók nem tudnak magyarul, arra kényszeríti a gyerekeket, hogy a nonverbális kommunikációs formákat is bevetve, megértesse magát románul. Természetesen a tábor területén tartózkodik magyar anyanyelvű személy, tehát biztonságban vannak, ha semmiképpen nem értetik meg maguk és valami komoly dolog történik, azonnal segítségükre sietünk.

Volt olyan 6 éves, aki nagyon szorongott, hogy miként kérezzon mosdóba, emiatt félt is első nap. Utolsó nap már csüngött a román oktatón és kézzel-lábbal mesélt neki, eszébe se jutott, hogy fordítási segítséget kérjen.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Bár a táborunkban szamosújvári és környékbeli gyerekeket vártunk, 200 km-ről, Székelyudvarhely mellől is érkeztek táborozóink. A növekvő gyerekszám függvényében növeltük az oktatók számát is, az életkor tekintetében is elég rugalmasok voltunk.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A tábor önköltséges volt, a szülők fizették a gyerekeik szállását, étkezését, az oktatók díját és az alapanyagokat. Természetesen emiatt a bejáró és az ottalvó táborozás díja különbözött.

A szállást és étkezést a Téka Alapítvány személyzete biztosította a Szórványkollégiumban, az oktatási tevékenység a Szamosújvári Magyar Tannyelvű Elméleti Líceumban zajlott, a két intézmény közti partneri szerződés értelmében. A tábor szervezők és oktatók használták az iskola tereit (osztály, játszótér, tornaterem) illetve a felszerelését (laptop, interaktív tábla) is.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

Rövidtávon a gyerekek felszabadultabbak lettek, bővült a szókincsük és elhitték, hogy a román nyelv is megtanulható. Barátságok szövődtek, élményekkel gazdagodtak a gyerekek, pedagógusok egyaránt. Középtávon a szülők is látták a záró előadáson illetve a tábor után otthon, hogy megfelelő motiválással a gyerekek szívesen tanulják meg a nehéznek tűnő dolgokat is, tehát újabb utakat keresnek a román nyelv elmélyítése, gyakorlása érdekében.

Hosszú távon a magyar pedagógusok is keresik a román kollégákkal, intézményekkel az együttműködéseket, hogy kilépve a formális oktatási keretek közül, motiválják a nyelvtanulásra őket. Például a helyi harmadikosok az egyetlen szamosújvári (csak román könyveket forgalmazó) könyvesbolt karácsonyi képeslapversenyére beneveztek és nyertek is egy 100 lejes vásárlási utalványt. A gyerekek meglátogatták a boltot, könyvet választottak saját maguk és az osztály számára is, ezáltal sok nyelvi ingert kapva.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Az erdélyi magyar gyerekek romántanítása és romántudása folyamatos téma, úgy a közoktatásban, mint politikai szinten. A román tábor, amint a növekvő gyereklétszám is mutatja, sikeres rendezvény, tervezzük az őszi szünetben is megtartani. Román anyanyelvű gyerekek illetve intézmények (bábszínház, énekes, stb.) bevonásával színesítenénk a továbbiak programját. Az viszont mindig megfontolandó, hogy a nyelvtanulás ne a magyar nyelvi identitás rovására menjen.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A többségi nyelvi tábor az adott országban élő kisebbségi gyerekek számára, bárhol adaptálható ötlet.